

Debat over veranderingen binnen Rijkswaterstaat

De waterstaat staat voor grote nieuwe opgaven, terwijl tegelijkertijd de werkverhoudingen ingrijpend veranderen. Intussen bestaat overminderd de taak om bij alle plannen en projecten te streven naar een hoge ruimtelijke kwaliteit. Hoe kan dit kwaliteitsstreven in veranderende omstandigheden worden gewaarborgd? Daarover handelde het symposium 'z dingen. en nog iets; over planvorming en ontwerp in een dynamische waterwereld' van RIZA op 9 maart in Lelystad.

De nieuwe opgaven voor de waterwereld zijn bekend. Waar Rijkswaterstaat in het verleden vaak het rijk alleen had, zullen toekomstige projecten vaak samenwerkingsprojecten zijn.

Minder zichtbaar voor de buitenwacht is de verandering in de organisatie van de waterstaat zelf. Beleid en uitvoering worden strikter gescheiden. De verhouding tussen het ministerie van Verkeer en Waterstaat/DG Water en Rijkswaterstaat wordt formeler, met DG Water als opdrachtgever en Rijkswaterstaat als opdrachtnemer.

Tijdens het symposium kwam deze institutionele herordening aan bod in het debat tussen Dirk Sijmons (Rijksadviseur voor het Landschap) en Mark Dierikx (directeur-generaal DG Water) onder leiding van dagvoorzitter Fred Schoorl (directeur NIROV).

Volgens Dierikx leidt de scheiding van beleid en uitvoering tot professionalisering van de Rijkswaterstaat. "Het is een heel duidelijke scheiding die beide dwingt om pro-

fessioneler te werken." Sijmons was daarentegen sceptisch. Hij constateerde "een verdere formalisering van de arbeidsdeling." Kennis, beleid, uitvoering, beheer: ze komen steeds meer los van elkaar te staan. "Als je die zaken scheidt, moet je het vervolgens ontzettend goed organiseren om ze weer bij elkaar te brengen."

"Wat we zijn kwijtgeraakt is de gerichtheid op de kwaliteit van het geheel", meende ook Frank Alberts (senior adviseur RIZA): "Daar is niemand verantwoordelijk voor. We zijn een bepaalde integraliteit verloren. We zijn heel procesgericht, maar we moeten dat nu weer verbinden met inhoudelijke kwaliteit." Mennobart van Eerden (senior adviseur RIZA) merkte op: "Vroeger konden we de dingen rustiger en meer doordacht doen dan nu." Vanuit de zaal voegde Bart Fokkens (RIZA) toe dat de afstand tussen inhoud en management te groot is geworden.

Nu de scheiding van de onderdelen een feit is, is de grote vraag hoe hun krachten in de praktijk weer kunnen worden samengevoegd. In de woorden van Sijmons: "Hoe krijgen we hun afzonderlijke pk's weer samen op de weg?" Het antwoord luidde: door ruimtelijke kwaliteit als gezamenlijk doel te nemen. Het symposium concentreerde zich op de middelen waarmee dit kwaliteitsstreven kan worden gewaarborgd. Een belangrijke voorwaarde voor kwaliteit is inhoudelijke kennis, zo werd duidelijk uit de inleiding van Van Eerden over natuurbeheer in de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. Zijn exposé was een voorbeeld van het rendement van solide kennisopbouw over een lange tijdsperiode.

Deze kennisfunctie moet behouden blijven, vond gastvrouw Arike Tomson (directeur Water & Ruimte, RIZA). Zij pleitte voor de oprichting van een expertisecentrum binnen Rijkswaterstaat: het Centrum voor

Gebiedsgerichte Ontwikkeling. Dat voorstel sprak Dierikx aan. Hij erkende dat het een 'kwetsbaar onderwerp' is: "We moeten ervoor zorgen dat de kennis niet wegloopt." Wel relativeerde hij deze zorg: "Je hoeft niet alles alleen te doen. De mensen die weggaan, blijven deel uitmaken van het netwerk waarop de organisatie een beroep kan doen."

Bij het streven naar ruimtelijke kwaliteit kan Rijkswaterstaat een waardevolle bondgenoot vinden in de Dienst Landelijk Gebied. De één werkt vooral buitendijks, de ander binnendijks. Onder het motto 'Kijk over de dijk' riep Henk Mulder (directeur DLG) op tot nauwere samenwerking: "We zijn op veel punten complementair. Sijmons en anderen benadrukten de integrerende kracht van het ruimtelijk ontwerp als een middel om kwaliteit te borgen. De ontwerper is niet slechts "visueel notulist van vergaderingen", zei Alberts. Door gedurende het gehele proces ruim de tijd te nemen voor de ontwerpende invalshoek, "behoudt de opdrachtgever de regie, met het ontwerp als middel", aldus Sijmons.

Sijmons pleitte daarnaast voor een multidisciplinair kwaliteitsteam dat het proces van begin tot eind begeleidt met dialoog en intercollegiale toetsing. "Er gaat niets boven mensenwerk. Voorwaarde is wel dat de opdrachtgever geadviseerd moet willen worden".

Of voor betere kwaliteit ook meer geld nodig is, daarover verschilden de meningen. Volgens Mulder en anderen is dat niet zo. Maar vanuit het opdrachtgeversperspectief betoogde Dierikx dat meer kwaliteit ook een ruimere budgettering verlangt. Zo is dat bij 'Ruimte voor de Rivier' ook gegaan.

Onmisbaar bij het najagen van kwaliteit is tenslotte een houding van cultureel en historisch zelfbewustzijn. "Wat wij maken heeft bijna eeuwigheidswaarde, het is heel groot en het neemt veel ruimte in", zo typeerde Ingwer de Boer (directeur uitvoeringsorganisatie 'Ruimte voor de Rivier') het waterstaatswerk: "We knutselen al 800 jaar aan onze rivieren."

De ontwerptraditie van de waterstaat heeft nog altijd een enorme uitstraling, ook al is Rijkswaterstaat een tijd lang van slag geweest door verwijten dat de dienst arrogant was en een staat in de staat vormde. "Wat ik de afgelopen tien jaar heb gemist, is de trotse civiel", aldus de landschapsarchitect Jan Wouter Bruggenkamp, die deze dag afscheid nam na een lange loopbaan bij Rijkswaterstaat Dienst IJsselmeerpolders en RIZA.

De huidige grote opgaven zijn ook om die reden interessant, stelde Tomson. "Zij bieden nieuwe mogelijkheden om groots te denken. De trots moeten we terughalen."

Oswald Lagendijk (RIZA)

De deelnemers aan het debat met tweede van links D. Sijmons en helemaal rechts M. Dierikx (foto: fotostudio Wierd).

